

جایی میان صفر و یک

باشد که نشریه برای آنان منتشر می‌شود، و البته چنین سنجشی دشوار نیز هست. انواع استنادسنجی‌های گارفیلدی، علی‌رغم همه‌آما و اگرهایی که به آن آورده‌اند، شاید به نوعی سنجش «میزان خوانده شدن» نیز باشد.

سنجش‌های انجام شده در کشور نشان می‌دهد که فصلنامه کتاب مورد اقبال جامعه کتابداری است. طبق گزارش وزارت علوم تحقیقات و فن‌آوری، که متولی نشریات علمی کشور است، طی پنج سال گذشته ضریب تأثیر فصلنامه کتاب هیچ‌گاه صفر نبوده و بین نشریات کتابداری و اطلاع‌رسانی بالاترین رتبه را داشته است؛ حال آنکه فقط در سال ۱۳۸۵، از ۱۶۳ نشریه دارای درجه علمی - پژوهشی و علمی - ترویجی ضریب تأثیر ۵۹ نشریه صفر بوده است.

این موفقیت را حاصل این واقعیت می‌دانیم که فصلنامه کتاب کوشیده است تا به دور از هر گونه نخبه‌گرایی، فردمحوری، و مرزبندی‌های گروهی، در گزیدن مقالات

عصر ما، بیش از آنکه عصر اتم یا عصر انفجار اطلاعات باشد، عصر اندیشه «عدم قطعیت» است. در این اندیشه، آنچه روشن است «کرانه‌ها» است. هر موجودیتی بسته به آنچه فی‌الحال به فعلیت می‌رساند، چيستی خود را معنا می‌کند و این معنا «سیالی» است که میان «کرانه‌ها» پرسه می‌زند. معنا و ماهیت پیوستاری است به تبع تنوع بافت و ساختار محیطی و ادراکی، گونه‌گون و دائم در تغییر و تحول. عدم قطعیت نه تنها به معارف بشری، که به کمیته‌ها و مقادیر نیز تسری یافته است؛ دیگر، معنا، ماهیت، و مقدار بستگی به مقتضیات ادراکی دریافت‌کننده دارد.

وقتی بر کمیته‌ها و مقادیر چنین نسبیتی جاری است، وضع کیفیت و ابزار سنجش آن ناگفته پیداست.

در قلمرو نشریات علمی معیارهایی برای سنجش کیفیت ارائه شده است. اما شاید مهم‌ترین معیار، میزان خوانده شدن و اهمیت یک نشریه نزد آحاد جامعه‌ای

برای چاپ، تنها رأی داوران را - آنهم بدون آنکه نام مؤلفان و مترجمان را بدانند - لحاظ کند.

در سال گذشته، فصلنامه از همکاری ۴۵ داور بهره برد. از ۱۸۵ مقاله دریافتی در یکسال، ابتدا فقط ۳۳ درصد مقالات مورد تأیید داوران قرار گرفت. از ۶۷ درصد باقیمانده نیز حدود ۲۶ درصد پس از تغییر و اصلاح، مجدداً بررسی و تأیید شدند و ۷۵ مقاله، معادل ۴۰ درصد، نیز اجازه نشر نیافتند. سرانجام ۶۶ مقاله پژوهشی و تألیفی، ۱۰ مقاله ترجمه‌ای، ۶ گزارش، و ۲۹ نقد و معرفی بر صفحات ۴ شماره دوره هفدهم جای گرفت.

قطعاً فصلنامه کتاب تا رسیدن به وضع مطلوب راهی طولانی درپیش دارد و نویسندگان و خوانندگان بهترین یاوران در این مسیرند. فصلنامه کتاب به تعبیری یکی از چند آیینه پژوهش و نویسندگی در رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی است. کیفیت مقالات تا حد زیادی نشانه کیفیت پژوهش و تسلط بر نویسندگی و تمایل به نوشتن، و ارتقای آن نیز تابعی است از بهبود وضعیت پژوهش در رشته.

آیا جز این است که برای کیفیت بالاتر باید به تحول در وضع پژوهش و آموزش پژوهش در رشته اندیشید؟

فرزانه شادان پور

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

